

Til
rektor

Anmeldelse vedrørende institutleder Jørgen Eivind Olesen, Institut for Agroøkologi.

Denne anmeldelse vedrører påstået »pres på forskningsfrihed« og er indgivet den 1.2.2025 af Peter Brinkmann Kristensen, der var ansat som postdoc ved Institut for Agroøkologi (herefter AGRO) under det forløb, som anmeldelsen vedrører.

Anmeldelsen angår en rapport, som anmelderen har ønsket udgivet som en DCA-rapport. DCA – Nationalt Center for Fødevarer og Jordbrug – omfatter de af Aarhus Universitets institutter, der har forskningsaktiviteter på jordbrugs- og fødevareområdet, herunder AGRO. Det primære formål med DCA er ifølge dette centers hjemmeside at levere *forskningsbaseret myndighedsrådgivning* – på kontraktbasis – inden for planteproduktion, husdyrproduktion, fødevarekvalitet m.v. til Ministeriet for fødevarer, Landbrug og Fiskeri samt tilknyttede styrelser. Herudover fungerer DCA ifølge hjemmesiden som *en samlende ramme for tværgående aktiviteter på jordbrugs- og fødevareområdet*.

Den omhandlede rapport er ifølge rapportens datablad udarbejdet som led i et projekt finansieret af en privat fond og af »Sustainscapes« (et center ved Institut for Biologi, finansieret af Novo Nordisk Fonden).

Anmelderen anfører, at han med en »usaglig begrundelse«, der ifølge anmelderen »primært beror på censur af en bestemt faglig vinkel« har fået afslag på at udgive sit arbejde som en DCA-rapport, hvilket han oplever som et »internt pres på forskningsfriheden«.

Anmeldelsen er rettet mod institutlederen på AGRO, Jørgen Eivind Olesen.

* * * * *

Da anmeldelsen vedrører et spørgsmål om »pres på forskningsfrihed«, da anmelderen har været ansat på Aarhus Universitet som forsker under hele det anmeldte forløb, og da sagen under anmelderens ansættelse er søgt behandlet ved bistand fra universitetets udpegede rådgivere for sådanne spørgsmål, vurderes sagen at henhøre under Aarhus Universitets Praksisudvalgs kompetence, jf. universitetets »Regler for Praksisudvalget« §§ 18 og 19, jf. §§ 2 og 3.

PRAKSISUDVALGET
Udvalget for Ansvarlig
Forskningspraksis og
Forskningsfrihed

Dato: 26. marts 2025
Sagsnr.: 2025-0803658
Ref.: PBM

Side 1/8

Der er i forbindelse med sagens behandling gennemført behørig partshøring, og fra anmeldte er der modtaget høringssvar af 11.2.2025.

* * * * *

Anmelderen anfører, at han under sit forløb som postdoc ved AGRO har udarbejdet rapporten »Ekstensiv afgræsning, naturpleje og kulstofbinding« med henblik på udgivelse som en »Rådgivningsrapport fra DCA«. ¹ Efter færdiggørelse af rapporten og positiv fagfællebedømmelse fra to andre forskere – professor Tommy Dalgaard fra AGRO og adjunkt Jeppe Aagaard Kristensen fra Institut for Biologi – har han fået afslag på sin anmodning om udgivelse som DCA-rapport.

Afslaget fra DCA blev i mail af 27.11.2024 begrundet således: »Jørgen E. Olesen har gennemgået Peters rapport og vurderet at den ikke bør udgives som en DCA rapport, idet den ikke i tilstrækkeligt omfang reflekterer den eksisterende rådgivning og AGROS værktøjer på klimaområdet. Rapporten risikerer dermed at komme i konflikt med myndighedsrådgivningen fra DCA. Ligeledes bør findes uafhængige fagfællebedømmere. Det anbefales at finde andre kanaler til publicering af resultater«.

Efterfølgende har der den 9.12.2024 været afholdt et onlinemøde om sagen med deltagelse af anmelderen og anmeldte (samt professor Tommy Dalgaard), ligesom der i december-januar har været mailkorrespondance mellem de involverede. Ifølge anmelderen tilbød anmeldte på mødet, at anmelderens rapport kunne udgives som DCA-rapport »i en revideret version«. Efterfølgende har anmeldte i mail af 6.1.2025 givet udtryk for, rapporten »på en række punkter ikke lever op til den ønskede og nødvendige standard for DCA rådgivningsrapporter«, og at det vil være »en betydelig og tidskrævende opgave at rette op på rapporten, så den eventuelt kan udgives som DCA rådgivningsrapport«. I stedet anbefalede anmeldte, at anmelderen forsøgte at få en kortere udgave publiceret i et videnskabeligt tidsskrift.

Anmeldte oplever dette som *kvalitetssikring* (jf. bl.a. anmeldtes mail af 6.1.2024 samt anmeldtes høringssvar af 11.2.2025). Anmelderen oplever det derimod »primært« som *censur* af en bestemt faglig vinkel (jf. den af anmelderen medsendte »sagsfremstilling«, s. 3).

* * * * *

Ved mailkorrespondance af 3.9.2024 og 4.9.2024 mellem anmelderen og DCA (Lene Hegelund) får anmelderen bekræftet, at »proceduren er, at du først sender til fagfællebedømmer, og derefter til centerenhedens kvalitetssikring«.

¹ Som medforfatter på rapporten er anført postdoc Tiffanie Faye Stone, Institut for Agroøkologi, der ikke optræder som anmelder i denne sag.

Ved mail af 1.10.2024 (samt en erindringsmail af 11.10.2024) skriver anmelderen til DCA, at han har fået kommentarer fra begge fagfællebedømmere, og spørger ind til proceduren omkring eventuel yderligere inddragelsen af den ene af fagfællebedømmerne. I svaret fra DCA hedder det: »Alt er ok«.

I mail af 27.11.2024 fra DCA til anmelderen og til fagfællebedømmer Tommy Dalggaard (med anmeldte som Cc) hedder det imidlertid:

»I AGRO er det besluttet at der skal strammes op på hvilke rapporter der udgives som både DCA rapporter (i den nummererede serie) samt almindelige DCA rådgivningsrapporter og DCA rådgivningsnotater.

Bestillinger og leveringer under Rammeaftalen leveres typisk i form af DCA rådgivningsrapporter og DCA rådgivningsnotater. Disse godkendes som vanligt både i start- og slutfasen af indsatskoordinator i et processkema. Er der dertil ønske om at en leveret rådgivningsrapport også udgives som en DCA rapport i den nummererede serie kontaktes Centerenheden.

Hvis der ønskes udgivet notater eller rapporter i andre sammenhænge end bestillinger under Rammeaftalen, f.eks. i forbindelse med formidling fra et rådgivnings- eller forskningsprojekt skal disse sendes til institutleder Jørgen E. Olesen for godkendelse, herunder godkendelse af fagfællebedømmere, inden de sendes til Centerenheden for afsluttende kvalitetssikring.

Ovenstående proces er netop igangsat, og jeg nåede derfor ikke at orientere jer om den da jeg modtog jeres henvendelse. Jørgen E. Olesen har gennemgået Peters rapport og vurderet at den ikke bør udgives som en DCA rapport, idet den ikke i tilstrækkeligt omfang reflekterer den eksisterende rådgivning og AGROS værktøjer på klimaområdet. Rapporten risikerer dermed at komme i konflikt med myndighedsrådgivningen fra DCA. Ligeledes bør findes uafhængige fagfællebedømmere. Det anbefales at finde andre kanaler til publicering af resultater.«

I mail af 6.1.2025 fra anmeldte til anmelderen hedder det bl.a.:

»Jeg er opmærksom på, at den har været fagfællebedømt af to personer. Men disse har formentlig ikke haft den nødvendige indsigt til at kunne vurdere indholdet i den sammenhæng, som er nødvendig for DCA Rådgivningsrapporter. Derfor vil det fremover blive et krav at institutlederen godkender en rapport som rådgivningsrapport samt hvem der fagfællebedømmer.«

* * * * *

Anmelderen peger på den vekslende begrundelse for at afvise publiceringen af rapporten som en DCA-rapport og mener på denne baggrund, at institutlederens senest fremførte ”saglige” begrundelse – baseret på krav til kvalitet samt påpegning af fejl og mangler ved rapporten – ikke kan ses som andet end et »påskud« for at afvise rapporten. Ifølge anmelderen er den reelle begrundelse den først fremførte, nemlig

at rapporten ikke er ”alignet” med den øvrige forskning og myndighedsrådgivning på dette område.

Anmelderen anerkender enkelte kritikpunkter og er parat til at rette »alle reelle fejl og mangler«, men finder generelt kritikken »både overdrevet og konstrueret«. Anmelderen mener i modsætning til anmeldte, at en tilretning ikke vil være noget særligt omfattende arbejde.

Anmelderen påberåber sig endvidere, at han har fulgt den procedure, som har været anvist fra DCA, men at proceduren er blevet ændret undervejs, således at institutlederen nu har fået »100% bestemmende indflydelse« på valg af fagfællebedømmere og på den endelige beslutning om godkendelse af rapporten, hvilket anmelderen finder dybt problematisk. Skulle den allerede gennemførte fagfællebedømmelse ikke være tilstrækkelig, peger anmelderen på muligheden for at underkaste rapporten en uvildig, ekstern vurdering.

Anmelderen fremhæver vigtigheden af at kunne få rapporten publiceret som en DCA-rapport for at nå ud til den relevante kreds af adressater og efterkomme behovet for denne viden beskrevet på dansk.

* * * * *

I sit høringssvar af 11.2.2025 anfører anmeldte, at DCA-rapporter hovedsageligt benyttes til formidling af myndighedsrådgivning til ministerier. Det oplyses, at det i 2021 blev besluttet at kategorisere alle rapporter fra TECH (herunder DCA-rapporter) i én af fire kategorier: 1) rådgivningsrapporter, 2) rådgivningsnotater, 3) forskningsrapporter og 4) formidlingsrapporter, men at man ved AGRO primært benytter DCA-rapportserien til rådgivningsrapporter og formidlingsrapporter.

Anmeldte har tidligere i mail af 12.12.2024 oplyst, at AGRO siden oksekødssagen principielt ikke udgiver forskningsrapporter via DCA. Sådan forskning henvises til udgivelse i peer-reviewede tidsskrifter.

Det anføres videre i anmeldtes høringssvar, at DCA har til opgave at udgive DCA-rapportserien og håndtere processerne omkring fagfællebedømmelse, men at ansvaret for kvaliteten i de *rådgivningsrapporter*, der kommer fra AGRO, alene ligger ved institutlederen. Anmeldte anfører, at han qua institutleder tager forskningsfriheden meget alvorligt og er forpligtet til at understøtte denne, men at han samtidig har en særlig forpligtelse til at sikre kvaliteten af de forskningsresultater, der publiceres som grundlag for myndighedsrådgivning.

Den aktuelle rapport falder ifølge anmeldte »helt klart under kategorien rådgivningsrapport«, og specielt her er der et hensyn at tage til »kvalitet og sammenhæng«

i den rådgivning, der gives fra universitetet til omverdenen, herunder særligt myndighederne. Det kan her tilføjes, at rapporten selv på forsiden angiver at være en »Rådgivningsrapport fra DCA«.

Anmeldte oplyser, at han »i forbindelse med denne hændelse« har besluttet, at institutlederen for AGRO »fremover« vil skulle godkende fagfællebedømmere for (alle) de rapporter, der kommer fra instituttet. Dette har også tidligere været indbygget i godkendelsessystemet for de rapporter og notater, der bestilles af myndighederne via DCA, men ikke for andre DCA-rapporter.

Anmeldte kan ikke genkende et skifte i argumentationen fra den oprindelige afvisning af at publicere anmelderens rapport til den senere uddybning af denne begrundelse.

* * * * *

Anmeldelsen har været drøftet på et møde i Praksisudvalget den 21. marts 2025 med henblik på at vurdere, om der foreligger »pres på forskningsfrihed«, således som dette begreb defineres i Aarhus Universitets »Politik for forskningsintegritet, forskningsfrihed og ansvarlig forskningspraksis« fra 2019.

Ved »forskningsfrihed« forstås her en frihed til at vælge forskningsemne, at definere forskningsmæssige problemstillinger, at vælge materiale og metoder samt at »fremlægge og diskutere resultater og ræsonnementer offentligt«. Ved eksterne samarbejder, forskningsbaseret myndighedsbetjening og aftalebestemte opgaver gælder tilsvarende en »ret og pligt til at søge resultaterne publiceret uanset udfaldet«.

Sagen har været behandlet med deltagelse af følgende udvalgsmedlemmer: Professor Palle Bo Madsen (formand), professor Christian Larsen (BSS), professor Liisa Lähteenmäki (BSS), professor Susanne Bødker (NAT), lektor Kristian Hvidtfelt Nielsen (NAT), lektor Ask Vest Christiansen (HE), lektor Sebastian Frische (HE), professor Preben Kidmose (TECH) og seniorforsker Karen Thodberg (TECH).

* * * * *

Praksisudvalgets opgave i denne sag er at vurdere det anmeldte forhold i relation til kriteriet »pres på forskningsfrihed«, jf. Aarhus Universitets »Regler for Praksisudvalget« (af 2019), universitetets »Politik for forskningsintegritet, forskningsfrihed og ansvarlig forskningspraksis« (af 2019), »Den danske kodeks for integritet i forskning« (af 2014) og universitetslovens bestemmelser om forskningsfrihed. Sagen giver ikke anledning til overvejelser i henhold til lov om videnskabelig uredelighed.

Denne vurdering skal samtidig foretages i lyset af, at AGRO via DCA leverer forskningsbaseret myndighedsbetjening under den gældende »Rammeaftale« herfor. Den nuværende 4-årige rammeaftale for Aarhus Universitet gælder for 2024-2027.

Det følger af Aarhus Universitets »Politik for forskningsintegritet, forskningsfrihed og ansvarlig forskningspraksis« pkt. 2.1, at aftaler med eksterne parter skal afspejle forskernes uafhængighed samt deres ret og pligt til at søge resultater publiceret uanset udfaldet. Tilsvarende respekterer nævnte Rammeaftales afsnit 7.3 såvel forskningsfriheden som publiceringsfriheden.

I Uddannelses- og Forskningsstyrelsens »Retningslinjer for aftaler mellem universiteter og ministerier om forskningsbaseret myndighedsbetjening« – af 22.5.2023 – fremhæves det endvidere i afsnit 2.1 og 2.2, at universitetet som det altovervejende udgangspunkt (med forbehold for eventuel tavshedspligt efter forvaltningsloven mv.) »har ret og pligt til at offentliggøre samtlige forskningsresultater og rådgivningsleverancer uden varetagelse af andre hensyn end dem, der sædvanligvis gør sig gældende for offentliggørelse af videnskabelige resultater«.

Samtidig følger det af de lige nævnte Retningslinjers afsnit 2.1 – der genfindes næsten ordret i Aarhus Universitets »Politik for forskningsintegritet, forskningsfrihed og ansvarlig forskningspraksis« afsnit 2.1 – at forskningsbaseret myndighedsbetjening er underlagt »samme krav til forskningsetik og kvalitet, som gælder for al anden forskning«.

Alt i alt berøres *den enkelte forskers forsknings- og publiceringsfrihed* som absolut hovedregel ikke af en rådgivningsaftale indgået af den forskningsenhed, som den pågældende forsker er ansat ved. Dette gælder ifølge aftalegrundlaget eksplicit for de forskningsresultater, der ligger til grund for de pågældende »rådgivningsleverancer«, og må – så meget desto mere – gælde i relation til forskning udført ved den pågældende forskningsenhed *uden* at være et led i et sådant myndighedsopdrag.

På den anden side er der indgået *en forpligtende aftale med universitetet som aftalepart* (til udførelse af den pågældende forskningsenhed), og universitetets ledelse har dermed *et ansvar* for, at de aftalte (og betalte) aktiviteter planlægges og gennemføres i henhold til aftalen, herunder at »rådgivningsleverancerne« lever op til alment anerkendte videnskabelige kvalitetsstandarder og kan fungere som et validt beslutningsgrundlag for varetagelsen af bestemte myndighedsopgaver.

Den enkelte forskers publiceringsfrihed ændrer således efter Praksisudvalgets opfattelse ikke ved, at universitetets (forskningsenhedens) ledelse kan og skal *kvalitetssikre* indholdet af en forskningsbaseret *myndighedsrådgivning*. Derimod vil det kunne stride mod alle ovennævnte regler og retningslinjer, hvis ledelsen formelt eller reelt stiller hindringer i vejen for publicering af forskningsresultater *på anden*

måde, herunder efter omstændighederne nægter offentliggørelse via forskningshedens egne formidlingskanaler, som en ansat forsker har haft en berettiget forventning om at kunne benytte.

* * * * *

Praksisudvalget skal på dette grundlag udtale følgende:

Praksisudvalget kan tilslutte sig, at institutledelsen aktivt søger at sikre den faglige kvalitet af rekvireret myndighedsbetjening, herunder at kategorien »rådgivningsrapporter« forbeholdes rekvirerede rådgivningsleverancer eller anden rådgivning, som instituttet qua rådgivningsleverandør står inde for.

Det bemærkes, at forskningsfrihed hænger snævert sammen med publiceringsfrihed – men ikke giver krav på at kunne publicere hvor som helst. Alle udgivelseskanaler har deres egne kvalitetssikringsprocedurer (typisk fagfællebedømmelser), og ved institutioner, som yder aftalebaseret myndighedsbetjening, kan der være behov for særlige procedurer.

Hensynet til en særlig kvalitetssikring af aftalebestemte rådgivningsleverancer kan imidlertid ikke stå i vejen for den enkeltes forskers almindelige ret og pligt til at søge sine forskningsresultater publiceret efter fagfællebedømmelse og sædvanlige faglige kriterier. Det gælder så meget desto mere for ansatte forskere, hvis forskning konkret *ikke* indgår i en myndighedsbetjening, når disses forskningsresultater heller ikke præsenterer sig som en del af instituttets myndighedsbetjening.

Efter Praksisudvalgets vurdering vil det efter omstændighederne kunne opfattes som pres på forskningsfriheden, hvis instituttet stiller hindringer i vejen for sådanne forskeres muligheder for at publicere på sædvanlige og forventelige vilkår – herunder i videnskabelige rapportserier, der måtte blive udgivet via instituttet selv uden eksklusivt at være forbeholdt aftalebestemte rådgivningsleverancer.

En forsker vil i den forbindelse kunne have en legitim interesse i at publicere via en kanal, der rækker ud til de modtagere, som afsenderen ønsker at nå. Er der f.eks. tale om, at forskeren ønsker, at hans forskningsresultater skal have samfundsmæssig ”impact” ved at oplyse/påvirke danske politiske beslutningstagere, kan det være mindre interessant at være henvist til at publicere i et internationalt fagtidsskrift. I det aktuelle tilfælde har anmelderen i hele forløbet haft et ønske og en forventning om at kunne publicere sin rapport på dansk i regi af DCA for derved at nå ud til de relevante danske adressater.

Efter Praksisudvalgets opfattelse har der været en beklagelig mangel på transparens, forudsigelighed og forventningsafstemning i forhold til såvel proceduren som betingelserne for, at anmelderen kunne få sine forskningsresultater publiceret som en DCA-rådgivningsrapport eller som en DCA-rapport i det hele taget.

Hele forløbet forud for den mail, som anmelderen den 27.11.2024 modtog fra DCA, har givet anmelderen en forventning om at kunne publicere sine forskningsresultater i form af en DCA-rådgivningsrapport efter indhentelse af positiv fagfællebedømmelse. Den procedure for godkendelse som DCA-rådgivningsrapport, som har været kommunikeret ud fra AGRO og DCA, er imidlertid blevet ændret pludseligt og i en vis forstand med tilbagevirkende kraft samt med vekslende begrundelser.

Sammenfattende finder Praksisudvalget, at det forløb, som anmeldelsen vedrører, har været uheldigt og uhensigtsmæssigt, at kriterierne for publicering af DCA-rapporter fra AGRO har været uigennemsigtige og inkonsistente, og at »denne ulykkelige situation« (anmeldtes ord i mail af 6.1.2025) kunne have været løst eller forebygget ved en tydeligere kommunikation tidligere i forløbet og en mere fleksibel holdning til muligheden for at publicere i DCA-rapportform på anden måde end som en »rådgivningsrapport«.

Selv om intet har været til hinder for, at anmelderen kunne have søgt sine forskningsresultater publiceret på anden vis, herunder i andre fagfællebedømte tidsskrifter, finder Praksisudvalget, at de hindringer for publicering af anmelderens rapport i DCA-regi, som i løbet af processen blev opstillet fra institutlederens side, efter at rapporten var blevet indleveret og positivt fagfællebedømt, med rette af anmelderen har kunnet opleves som pres på dennes forskningsfrihed.

På denne baggrund finder Praksisudvalget, at det anmeldte forhold giver anledning til, at regler og procedurer for publicering af rapporter fra AGRO – via DCA eller på anden måde – *præciseres, tydeliggøres og for fremtiden konsekvent efterleves*, således at vilkårene for benyttelse af de forskellige DCA-publiceringskanaler for henholdsvis *rådgivningsleverancer*, der sker i henhold til aftale om myndighedsbetjening, og *anden forskningsrapportering*, som ikke har karakter af rekvireret myndighedsbetjening, klargøres for såvel forskningsmedarbejdere ansat ved AGRO som de rekvirerende myndigheder.

Praksisudvalget anbefaler, at universitetsledelsen tager initiativ til at sikre dette.

Udvalgets indstilling er afgivet i enighed.

På udvalgets vegne

Palle Bo Madsen
formand